

Manie

Water, onze bron van leven

Klimaatverandering en verontreiniging vormen een bedreiging voor de hoeveelheid en de kwaliteit van ons water.

Maak je tuin klimaatproof

Acht tips van de boswachter om te voorkomen dat je tuin in een woestijn verandert.

Excursie naar de Bruuk

Wandelen in een paradijsje voor natuurliefhebbers, in de omgeving van Groesbeek.

Limburgse radio op bezoek

L1 met IVN-ers onderweg langs de vernieuwde wandelroute "Bomen en Volksgebruiken".

IVN

IVN natuureducatie is een landelijke organisatie, opgericht in 1960. De vereniging heeft 161 afdelingen met circa 6000 IVN-vrijwilligers die zich inzetten voor natuur, milieu en duurzaamheid.

IVN MAAS EN NIERS

Onze afdeling heeft als werkgebied de gemeenten Gennep, Bergen en Mook en Middelaar. We hebben ruim 300 leden, waarvan 55 jeugdleden. Ons doel is om jong en oud te laten ervaren hoe mooi en waardevol natuur is. Onze actieve leden / vrijwilligers organiseren onder andere natuurexcursies, jeugdactiviteiten, cursussen en nog veel meer.

Word lid en doe mee!

Bijvoorbeeld met de nieuwe uilenwerkgroep. Of samen aan de slag in het groen met de werkgroep Landschapsbeheer. Zie al onze werkgroepen op deze pagina. Er zit vast wel een activiteit tussen die bij jou past en waarvoor jij je kunt inzetten voor behoud van onze mooie natuur.

Heb je interesse? Of wil je meer informatie? Stuur dan een kort mailtje naar de werkgroep met je voorkeur. Zie voor meer informatie onze website www.ivn.nl/afdeling/maas-en-niers of scan de QR-code:

Hoe kun je lid worden of opzeggen?

Nieuw lid of donateur | IVN
www.ivn.nl/afdeling/maas-en-niers/nieuw-lid-of-donateur

Wat kost het om lid te worden?

Jeugdleden € 7,50 per jaar en volwassen lid € 25,-
meer info: zie website.

Wat levert het lidmaatschap je op?

Nieuwsbrieven, clubblad Manie, natuurwandelingen, cursussen, lezingen en deelname aan werkgroepen.

COLOFON

Redactieteam Manie

(zie voor samenstelling redactie nevenstaande kolom)

Grafische vormgeving: Andries Kneuel

Foto titelblad: beeldbank IVN

Druk: Druckerei Heiming | Kleve, Deutschland

Papier:

Bezoekadres IVN Maas en Niers: Kampweg 10, 6591 XV Gennep (bij de algemene begraafplaats).

Bankrekening: IBAN NL69 RABO 0140663460

KuK-nummer: 40166209

© Copyright IVN Maas en Niers

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande toestemming voor andere doeleinden gebruikt worden.

Werkgroepen

Bibliotheek:

Miriam Pietz - bibliotheek@ivn-maasenniers.nl

Cursussen:

Marian Vink - educatie@ivn-maasenniers.nl

Excursies en wandelingen:

Marian Vink - activiteiten@ivn-maasenniers.nl

Insecten en vlinders:

Peter Megens - insecten@ivn-maasenniers.nl

Jeugd, de Groentjes:

Myriam van Breevoort - groentjes@ivn-maasenniers.nl

Landschapsbeheer:

John Toonen - landschapsbeheer@ivn-maasenniers.nl

Ledenadministratie:

Trudy van den Berg - ledenadmi@ivn-maasenniers.nl

Natuur en Milieu:

Jan Wolters - voorzitter@ivn-maasenniers.nl

Planten:

Hennie Dimmers - planten@ivn-maasenniers.nl

Redactieteam Manie en Nieuwsbrief

Marcel Aaldering, Myriam van Breevoort, Saskia Egmond, René Elich, Miriam Pietz, Marian Vink, Germa Vloet, Jan Wolters - redactie.manie@ivn-maasenniers.nl

Roofvogels en uilen:

Dirk Kerkhoff - ruw@ivn-maasenniers.nl

Vogels:

John Toonen - vogels@ivn-maasenniers.nl

Website:

Saskia Egmond - website@ivn-maasenniers.nl

René Elich - agenda@ivn-maasenniers.nl

Bestuur

Voorzitter (waarnemend): Jan Wolters

voorzitter@ivn-maasenniers.nl

Secretaris: Marcel Aaldering

secretaris@ivn-maasenniers.nl en info@ivn-maasenniers.nl

Penningmeester: Harry van de Ven

penningmeester@ivn-maasenniers.nl

Overige bestuursleden:

Peter Thönnissen: bestuur1@ivn-maasenniers.nl

Hennie Dimmers: bestuur3@ivn-maasenniers.nl

Marian Vink: activiteiten@ivn-maasenniers.nl

Vertrouwenspersonen

Arnold Jansen: vp-mannen@ivn-maasenniers.nl

Marian Vink: vp-vrouwen@ivn-maasenniers.nl

Voorwoord

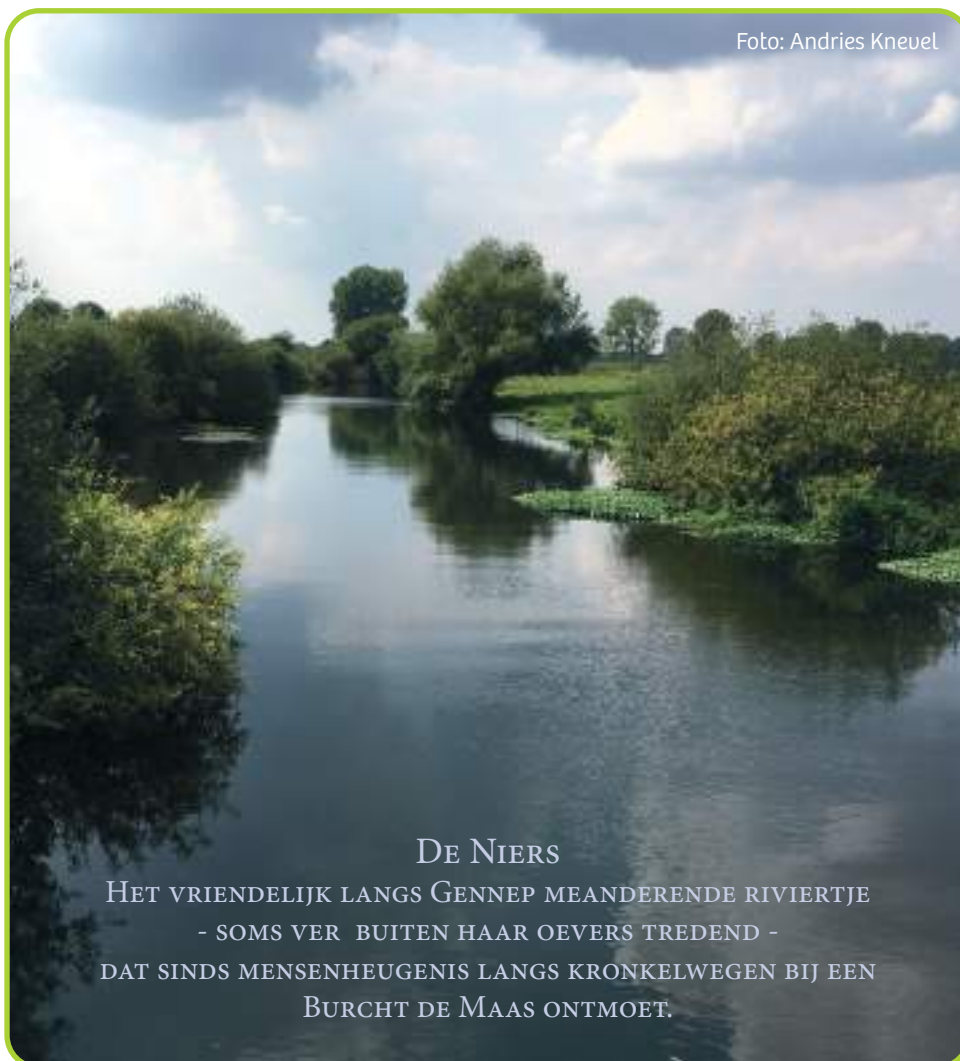
Beste Leden,

Deze prachtige zomereditie van de Manie staat in het teken van water. Onze omgang met water wordt steeds belangrijker. Vers in het geheugen ligt nog de overstroming van de Maas en onlangs werden maatregelen getroffen wegens een dreigend watertekort in Limburg. En voor velen van ons zal het pijnlijk zijn om te zien hoe in onze regio bossen door watertekort opdrogen en bomen sterven.

Ons klimaat verandert en het tempo waarin een tekort/overschot van water elkaar afwisselen neemt toe. Dit heeft gevolgen voor mens en natuur op onze hele planeet. We zullen zuinig moeten zijn op ons water en onze leefstijl moeten aanpassen ten gunste van het klimaat. Met dit thema hopen wij op meer waterbewustzijn. Water is het waard!

Verder kun je in deze editie van de Manie van alles lezen over leuke activiteiten, bijvoorbeeld de excursie van de plantenwerkgroep naar de Banen in Milsbeek. En uiteraard over de belevenissen van onze 'Groentjes'.

Namens het hele bestuur wens ik jullie veel leesplezier, Jan Wolters, (waarnemend) voorzitter.

DE NIERS

HET VRIENDELIJK LANGS GENNEP MEANDERENDE RIVIERTJE
- SOMS VER BUITEN HAAR OEVERS TREDEND -
DAT SINDS MENSENHEUGENIS LANGS KRONKELWEGEN BIJ EEN
BURCHT DE MAAS ONTMOET.

Inhoud

- 2 IVN-info, bestuur en werkgroepen
- 3 Voorwoord
- 4 - Fotoraadsel
- Sponsoring roofvogel- en uilen werkgroep
- Reacties van lezers
- 5 Water, onze bron van leven
- 6 - IVN = natuureducatie
- E-learning cursus: "Leven in onze sloten"
- 7 Werkgroep Landschapsbeheer en water
- 8 Excursie De Banen
- 9 - Vogelhuisjes
- Kerkuil in de kapschuur
- Rabo clubactie 2022
- 10 Heel klein waterleven in de vennen van de Looierheide
- 12 - Programma Groentjes
- 13 - Struindiploma
- Ooievaars geringd
- 14 - Het wonder van de libellen
- Myriam vertelt over uitsluipen
- 15 - Nachtzwaluwen
- Waterweetjes
- Raadstaartje
- 16 Van de bestuurstafel
- 17 - Excursie De Bruuk
- Op stap in 1956
- 18 Wandeling Bleijenbeek / Duvelskuul
- 20 Je tuin klimaatproof
- 22 L1 Radio te gast
- 23 - Heropening wandelroute Bomen en Volksgebruiken
- Bijeenkomst actieve leden
- Oplossing raadsels
- 24 IVN-activiteiten-agenda

Fotoraadsel

Foto: René Elich

Het raadsel:

Weet jij wat dit is? Wat is hier gebeurd?

De oplossing vind je op pagina 23 van deze Manie

ROOFVOGEL- EN UILEN- WERKGROEP GESPONSORD

TEKST EN FOTO: DIRK KERKHOFF

De roofvogel- en uilenwerkgroep van IVN Maas en Niers was op zoek naar een telescoopsteel van ongeveer 7 meter.

Een telescoopsteel is een uitschuifbare stok waarop wij verschillende dingen kunnen monteren, zoals bijvoorbeeld camera's. Deze steel wordt gebruikt voor het broedbiologisch onderzoek naar uilen en roofvogels in nesten en nestkasten. Omdat deze stelen erg kostbaar zijn werd een oproep gedaan op social media.

Peter van Berlo van Glazenwasserij van Berlo uit Gennep bleek er een beschikbaar te hebben. Deze lichtgewicht carbon telescoopsteel van maar liefst 9(!) meter stelt hij geheel belangeloos ter beschikking aan onze werkgroep. Wij zijn enorm dankbaar voor dit gulle gebaar!

Reacties van lezers

Foto: Jan Wolters

Het zal niemand zijn ontgaan! Sinds de 143e editie van de Manie is ons verenigingsblad ingrijpend veranderd en aangepast aan de huisstijl van de landelijke IVN-organisatie. De redactie streeft steeds naar een hoge kwaliteit. De reacties van lezers kunnen ons daar goed bij helpen en zijn dus van harte welkom. Die houden ons scherp. Ben je tevreden, dan horen wij het graag. Maar als je suggesties hebt voor verbeteringen dan zijn we daar ook heel blij mee. Het gaat er tenslotte om dat onze leden een interessant, aantrekkelijk en prettig leesbaar blad krijgen.

Naar aanleiding van het vorige nummer (lente 2022, nr. 145) hieronder een selectie van de reacties:

"Dit nodigt uit om te lezen, wat een mooie coverfoto van de merel."

"Mooie en kleurrijke uitstraling, de kleurenfoto's komen nu veel beter tot zijn recht dan de zwart-witte foto's zoals ze vroeger in de Manie stonden."

"Het stukje 'ode aan een doodgewonde merel', wat een mooi en informatief geschreven stuk. Toppie!"

BIJ DE FOTO'S:

DE KLEINE FOTO: Peter van Berlo toont het oorspronkelijke gebruik van de telescoopsteel;

FOTO GEHEEL LINKS: de steel in zijn nieuwe functie bij het IVN.

WATER, ONZE BRON VAN LEVEN

ZOWEL VOOR DE NATUUR ALS DE MENS

TEKST: JAN WOLTERS EN
MARIAN VINK

bijna uitgedroogde Zevenmorgen Siep

Foto: René Elich

KWALITEIT ÈN KWANTITEIT STAAN ONDER DRUK

Helaas is de kwaliteit van het water in Nederland slecht. Het is verontreinigd door pesticiden, meststoffen, lozingen en medicijnresten en door een gebrek aan (schoon) grondwater. Minder dan 1% van de Nederlandse wateren voldoet aan alle Europese eisen voor waterkwaliteit en daarmee scoort Nederland het slechtst van alle Europese lidstaten. De natuur kampt met watertekort en verdroogt. Dat is desastreus voor de natuur en voor de biodiversiteit

Ook de kwaliteit van kleine wateren is zeer slecht; minder dan 17% is van goede kwaliteit: <https://natuurenmilieu.nl/nieuws-artikel/waterkwaliteit-van-de-kleine-wateren-in-nederland-blijft-zorgelijk/>. Door gebrekkige waterkwaliteit voelen steeds minder planten en dieren zich thuis in het water. Voor sommige kwetsbare planten kan een kleine verslechtering van de waterkwaliteit hun voortbestaan al bedreigen.

In ons natuurgebied, omsloten door Maas en Niers, hebben ook wij te maken met de bedreigingen voor 'onze bron van leven'. Zoals eerder in Manie 144 (pagina 16) is vermeld, omarmt de gemeente Genep sinds eind 2021 het project Steenbreek. Wat kun je nu zelf doen om een steentje bij te dragen (of tegeltje te wippen) aan dit probleem. Hiervoor verwijzen we je graag naar de site: <https://www.onswater.nl/onderwerpen/droogte-en-wateroverlast-wat-kun-je-zelf-doen>

Met regelmaat is er volop aandacht in de media. Dichtbij noemen we hier speciaal het gebied van het Koningsven. Dit natuurgebied, dat op de *lijst van kansen* staat, draagt bij aan de hoogwaterbescherming doordat het bergend vermogen van het winterbed is toegenomen. Ook het waterschap streeft naar meer ruimte voor water in de beken binnen het gebied. Er worden aanpassingen gedaan om

te zorgen voor voldoende zoetwater in droge tijden. Dit heeft voordeel voor de boeren, omdat hun landerijen niet verdrogen, maar ook voor de natuur omdat de ecologische waarde van de beek zich goed kan ontwikkelen en er verbindingzones komen voor plant en dier.

Lees hier meer over het Koningsvenproject: <https://www.klimaatbuffers.nl/projecten/koningsven-de-diepen>.

KWANTITEIT: ONZE NATUUR VERDROOGT

Ook de kwantiteit van ons water staat onder druk. Er is simpelweg niet voldoende schoon water voor de natuur. Onze natuur in Nederland is structureel verdroogd en heeft drie jaren op rij te kampen gehad met extreme droogte. Daardoor gaat veel natuur verloren: stromende beken vallen droog, vennen verdrogen, bomen sterven af en ook bij de heide laat de droogte zijn sporen na. We hebben zelf kunnen waarnemen dat bijvoorbeeld het Driessenven bijna droog stond.

Water wordt te snel naar zee afgevoerd en onvoldoende vastgehouden. Daarnaast zijn we niet zuinig met het gebruik van grondwater; grondwateronttrekkingen (voor drinkwater en landbouw) nemen toe.

De zee stijgt, de bodem daalt, de neerslag wordt extremer en grilliger. Alles wijst erop dat we veel meer water te verwerken krijgen en dat we langere periodes van droogte en hitte zullen kennen. Natuurlijke klimaatbuffers kunnen hiervoor een oplossing zijn. Die buffers zijn gebieden waar water zo lang mogelijk wordt vastgehouden; denk aan veengebieden, moerassen, natte bossen of brede rivieroeveren. Ze fungeren als enorme natuurlijke sponzen of overloopgebieden waar het water geen kwaad kan.

Om beleidsmakers te inspireren ontwikkelde de klimaatbuffercoalitie de "*Kansenkaart Klimaatbuffers*". Op deze site van Natuurlijke Klimaatbuffers is meer info te vinden: <https://www.klimaatbuffers.nl/nieuws/92/kansenkaarten-natuurlijke-klimaatbuffers-hel-pen-overheden-om-met-de-natuur-te-gaan-werken>

IVN: Instituut Voor Natuureducatie

TEKST: MYRIAM VAN BREEVOORT

Er zijn aan het begin van schooljaar 21/22 mooie flyers aan de basisscholen in het werkgebied^(*) van IVN Maas en Niers verstrekt, met daarop het aanbod van verschillende educatieve excursies waarop ingeschreven kon worden.

Het afgelopen voorjaar mochten de excursies, na een lange onderbreking wegens corona, gelukkig weer doorgaan. Verschillende klassen uit Mook, Milsbeek, Nieuw Bergen en Gennep hebben een activiteit geboekt en een leuke leerzame ochtend gehad. Het varieerde van een natuurbelevingswandeling over het oude NATO-kamp, zwijnsproten zoeken in het Wald tot waterdierpjes scheppen in de Niers of bij ons clubhuis 't Leger.

IVN Maas en Niers heeft hiervoor 8 gidsen, waarvan er telkens minstens 3 inzetbaar zijn voor een excursie met een klas van een basisschool. We hebben voor het nieuwe schooljaar 22/23 weer een mooi schema opgesteld met leuke IVN activiteiten. Aan het eind van de zomervakantie worden de nieuwe flyers weer op de scholen uitgereikt.

^(*) Het werkgebied van IVN Maas en Niers ligt tussen de Maas en de Duitse grens, van Mook tot aan Wellerlooi.

ivn natuur
educatie

Alle e-learning Cursussen IVN

IVN E-LEARNING: LEVEN IN ONZE SLOTEN

Nederland heeft een netwerk van maar liefst 330.000 kilometer aan sloten! In en rond die sloten leeft en groeit van alles. In deze korte online cursus leer je meer over wat er groeit, leeft, hoe dat samenhangt en welke invloed de waterkwaliteit heeft. Leerzaam voor jong en oud!

Start de cursus via onderstaande link of gebruik de QR-code.

https://natuuracademieonline.ivn.nl/resources/natuur-algemeen-sloten?utm_source=nieuwsbrief&utm_medium=email&utm_campaign=schone%20rivieren%20juni%202022

1	Wat ga je doen?	1 uur
2	Wat is een slot	1 uur 5 minuten
3	Waterplanten	1 uur 5 minuten
4	Waterdierpjes	1 uur 5 minuten
5	Waterkwaliteit	1 uur 5 minuten

Werkgroep landschapsbeheer en water

TEKST: JOHN TOONEN

FOTO'S: MIRIAM PIETZ, JOHN TOONEN, RENÉ ELICH

Het werkgebied

Het thema van deze Manie is water. De Landschapsbeheergroep is regelmatig met water bezig. Het betreft dan het opschonen van poelen en vennen in ons IVN werkgebied.

De dynamiek is verdwenen uit onze gereguleerde Nederlandse natuur. Vroeger zorgden vrij stromende rivieren voor nieuwe poelen, terwijl andere na verloop van jaren dichtgroeiden. Dat natuurlijke proces van dichtgroeien en verlanden is nog steeds gaande. Wanneer we niets doen gaan deze poelen verloren; dat zou heel jammer zijn omdat daarmee ook al het waterleven verloren gaat wat op die plek aanwezig is. Vooral heidepoelen zijn cruciaal voor de voortplanting van amfibieën en ideaal omdat daar van nature geen vis in voorkomt. Ze bestaan namelijk uit vrij zuur regenwater.

Als voorbeeld wil ik een particuliere poel belichten die wij als Landschapsbeheergroep al ruim 11 jaar onderhouden. Deze grenst aan het heideterrein van Staatsbosbeheer. Toen het hekwerk rond het NATO-terrein werd verwijderd leek het ons een goed plan om die particuliere poel in het onderhoud mee te nemen zodat er een aaneengesloten gebiedje zou ontstaan. Deze poel was helemaal dichtgegroeid met wilgen en het zonlicht bereikte de poel niet meer. Tijdens het inventariseren ving ik vrijwel geen salamanders. Van de eigenaren kregen we toestemming om onderhoud uit te voeren, sindsdien gaan we jaarlijks terug naar dit terrein en schonen de oevers op.

Een andere hobby van mij is het inventariseren van amfibieën. Natuurlijk nam ik vanaf die tijd deze poel mee in mijn jaarlijkse inventarisatieronde. Mooi was het om te zien dat ons onderhoud direct resultaat opleverde. Na twee jaar was er al een weelderige plantengroei ontstaan van fonteinkruid. Tijdens de inventarisaties ving ik al twee soorten salamanders: de

vinpootsalamander en de kleine watersalamander. Salamanders hebben namelijk waterplanten nodig om hun eitjes af te zetten.

In de jaren daarna zag je de heide terugkomen op de vrijgemaakte stukken; de pitrus die we jaarlijks maaien maakte plaats voor het veenpluis. Inmiddels ving ik grote aantallen salamanders soms wel tien tegelijk met één schep. De alpenwatersalamander had inmiddels ook zijn weg naar de poel gevonden.

Alpenwatersalamander

Drie soorten salamanders leek het hoogst haalbare in die omgeving, maar niets is minder waar. Dit voorjaar, tijdens het scheppen, was ik met stomheid geslagen! Tussen alle andere salamanders zag ik direct twee grote kamsalamandervrouwtjes in mijn schepnet! Historische gegevens maken wel melding van kamsalamanders op de Looierheide maar ik heb ze daar al die jaren nog nooit gevangen. Ik vraag me nu nog steeds af waar deze vandaan komen; waar zijn ze al die jaren geweest? Feit is dat ze er nu zitten en dat is dankzij de jarenlange inzet van onze Landschapsbeheergroep! Dergelijke successen geven heel veel voldoening en zijn een stimulans voor de groep om door te gaan. Op dit resultaat zijn we heel trots!

Kamsalamander

DE BANEN; excursie plantenwerkgroep

TEKST: ANDRÉ FLEUREN | FOTO'S: HENNIE DIMMERS, ALINE NELL

MILSBEEK, 6 JULI 2022. Met z'n negenen vertrokken we vanaf de parkeerplaats bij de Banen in Milsbeek. We liepen eerst over een pad door het bos. We kwamen daarbij het volgende tegen: lijsterbes, hennepnetel, vuilboom (wordt bezocht door de Citroenvlinder en zowel bloemen, onrijpe als rijpe vruchten zijn tegelijkertijd aanwezig), brede stekelvaren (met stekels langs de bladsteel en niervormige sporen), jakobskruiskruid, schapenzuring (met bladeren die op een zwaardje lijken).

We passeerden ook diverse dassenholen. Onderaan de afrasteringsdraad nabij een dassenhol waren duidelijk dassenharen aanwezig. Elke haar heeft een donker en licht gedeelte.

Tijdens de wandeling werden diverse levende (op mest kruipende) en dode mestkevers waargenomen.

Op een liggende dode berkenstam waren een berkenzwam, diverse tonderzwammen en nog een ander soort 'zwam' aanwezig. Verder vonden we: adelaarsvaren, schaduwgras (bladeren, behalve aan de voet waaierachtig uitstaand), roodbruine slanke amaniet (zeer giftig), waterpeper, bochtige smele (in de bloeiwijze zijn bochtjes waarneembaar), robertskruid, vingerhoedskruid, gewoon varkensgras, biggekruid, Canadese fijnstraal, vlasbekje, gewoon duizendblad, struikheide, gewoon reukgras, peen.

Tussendoor hoorden we nog een zanglijster zingen. En vervolgens: fioringras, Sint-Janskruid (de bladeren vertonen talrijke doorzichtige punten en als je op een bloemknopje drukt komt er rood sap uit. Dit werd ooit beschouwd als het bloed van Christus), wintereik (de eikeltjes met drie tot zeven bijeenzittend, of aan een zeer korte steel), schijfkamille, Engels raaigras, rode klaver, witte klaver, grote weegbree, echte kamille, bereklauw, herderstasje, knobkruid, kornoelje, Spaanse aak en ratelpopulier.

Nu kwamen we in de buurt van het water van de zandwinning. Hier vonden we: hazepootje, teunisbloem (waarvan de bloemen 's avonds pas opengaan voor de nachtvlinders), wondklaver, een viltkruidsoort, wolfspoot, watermunt, bezemkruiskruid, wilgenroosje, klein hoefblad, boerenwormkruid en een wilgensoort.

We zagen op een afstand de gaten in de zandwand waar de oeverzwaluwen woonden. Eén oeverzwaluw was het slachtoffer geworden van een roofvogel die er mee door de lucht vloog.

Tot onze verbazing werden we getraceerd op twee soorten orchideeën, waarbij de breedbladige wespenorchis nog in bloei stond. Toen we weer van de plas afliepen kwamen we een juffer tegen (een onderorde van de libellen, die kleiner en slanker zijn). Op de terugweg zagen we nog: brunel, scherpe boterbloem, harig wilgenroosje, es, kers, vogelwikke, valse kamille, liesgras, kikkerbeet en de grote lisdodde.

Het was een gezellige avond, waarbij we stilstonden bij de details van wat we op onze weg tegenkwamen en waarbij geregeld een leuk en interessant verhaal ontstond.

Beleef de natuur

VOGELHUISJES

TEKST EN FOTO: JOS BALLAST

Als vervolgactie op de bouw van vogelhuisjes, samen met de wijkraad Gennep-Zuid, zijn door mij een aantal van deze nestkastjes opgehangen bij het hospice *Huis Wilma* in Mook.

Het hospice is onlangs geopend en beschikt over 10 mooie appartementen voor de gasten.

In de ruime tuin met veel grote bomen hangen nu 8 model mezenkasten en 1 steenuilkast.

Deze nestkastjes zullen jaarlijks door het IVN worden gecontroleerd en schoongemaakt.

KERKUIL IN IVN-KAPSCHUUR

TEKST EN FOTO: JOS BALLAST

We weten het nu zeker!

Deze veertjes en nog enkele donsveertjes zijn op vrijdag 15 juli aangetroffen in de kerkuilkast in de IVN-kapschuur.

Na de schijfsporen en de camerabeelden hebben we nu het bewijs dat een kerkuil meerdere malen in de kast is geweest.

Benieuwd wat de volgende waarneming is!!!

WIJ DOEN WEER MEE MET DE RABO CLUBACTIE

NATUUR & MILIEU

IVN zet zich in voor een groen, gezond en duurzaam Nederland. Dit doen we door de natuur in de harten van mensen te brengen. We laten jong en oud actief ervaren hoe leuk, leerzaam, gezond én belangrijk natuur is. Ons bestuur, ruim 360 leden en negen werkgroepen organiseren natuuractiviteiten, themabijeenkomsten, cursussen en projecten. IVN is ervan overtuigd dat kennis van, en betrokkenheid bij, de natuur, duurzaam handelen stimuleert.

HELP JE MEE?

ALS RABO-LID KAN JE

WEER OP ONS STEMMEN

VANAF 5 SEPTEMBER T/M

27 SEPTEMBER 2022

ONZE BESTEDINGSDOELEN

- PR materiaal: banners, vlaggen, kleding voor gidsen;
- Veiligheidskleding en schoeisel voor de landschapswerkgroep.

Héél klein waterleven in de vennen van de Looierheide

TEKST: MIRIAM PIETZ | FOTO'S: PIET ARTS EN MIRIAM PIETZ

“Water doet leven”; “Dat staat als een paal boven water”; “Is bij jou het glas halfvol of halfleeg?”; “Heb jij eens te diep in het glaasje gekeken?”..... Allemaal uitspraken die met water te maken hebben.

Tijdens de natuurgidsenopleiding, tien jaar geleden, heb ik, samen met medecursist Piet Arts, een glas halfvol gevuld met water uit de vennen van de Looierheide. Daar hebben we allebei eens heel diep ingekeken, te weten onder de microscoop. In de petrischaal of op het objectglaasje ging letterlijk een waterwereld voor ons open. Nieuwsgierig geworden? Ben je niet bang voor enge beestjes, dan is dit beslist iets voor jou om verder te lezen. Hier volgt een kleine greep van wat we allemaal zagen krioelen...

IN DE ONDERLAAG VAN HET WATER EEN- EN MEERCELLIGE ORGANISMEN.

Eencelligen bestaan, zoals de naam al doet vermoeden, uit één enkele cel. Deze “oerdiertjes”, zoals ze ook wel genoemd worden, zijn heel klein en met het blote oog niet zichtbaar. Je ziet ze alleen in een vochtige omgeving en ze komen zowel voor in zout als in zoet water. Maar ook in bijvoorbeeld bloed. Bij tijdelijke droogte kunnen talrijke soorten zich voor een langere periode inkapselen. Op deze wijze kunnen ze een droogteperiode overleven. Bij eencelligen worden alle levensfuncties (zoals ademhaling en spijsvertering) binnen één enkele cel uitgevoerd door organellen. Veel eencelligen veranderen voortdurend van vorm. Aan de buitenkant van hun omhulsel bevinden zich, afhankelijk van de soort, trilhaartjes of zweepstaartjes, deze dienen ter voortbeweging en om het voedsel naar zich toe te bewegen. Eencelligen vermeerderen zich door middel van deling, knopvorming (uitgroeisels) en sporenvorming.

PANTOFFELDIERTJE.

Afb. links: Bewegend pantoffeldiertje

Afb rechts: Pantoffeldiertje met bewegende trilharen

Het pantoffeldiertje is een bijzonder hoog ontwikkelde eencellige. Het heeft een lichaam dat volledig bedekt is met trilhaartjes, die dienen onder andere voor de voortbeweging en om het voedsel naar zich toe te bewegen. Onder de trilhaartjes liggen talloze kleine staafjes die direct naar buiten schieten wanneer ze door een aanvaller worden aangeraakt. Pantoffeldiertjes zijn het voedsel van vele kleine vissen en

andere waterdiertjes. Ze voeden zich met bacteriën die leven van afgestorven plantenresten. Het milieu waarin de pantoffeldiertjes leven is zuurstofarm tot praktisch zuurstofloos.

Meercelligen voeren hun verschillende levensfuncties, zoals ademhaling en spijsvertering, uit met behulp van talrijke organen en weefsels. Hieronder vallen onder ander de raderdiertjes.

RADERDIERTJES

Raderdiertjes worden maximaal 2mm groot; de mannetjes zijn kleiner en eenvoudiger gebouwd dan de vrouwtjes. Raderdiertjes hebben uiteenlopende levenswijzen, ze leven vrij zwevend in zout of zoet water, of zitten vast op de bodem, ook op het land. Er bestaan ongeveer 1800 verschillende soorten en elk heeft zijn eigen biotoop. Het lichaam bestaat uit kop, romp en voet en is omgeven door een hard huidvlies. Op de kop zit een trilhaarkrans (corona of raderorgaan); vandaar de naam “Raderdieren”. Vaak zijn aan de voet tenen te onderscheiden. Op de voet komen ook vaak hechtklieren voor. De meeste raderdiertjes zijn doorzichtig, wat het bekijken erg leuk maakt. Hierdoor kun je de inwendige organen zien. Kijk maar eens goed naar de foto's van het watermonster uit het Looierven waarin we 2 soorten raderdiertjes vonden, te weten de furcularia forficula en noteus quadricornis met zijn prachtige schild. Door bewegingen van de trilharen ontstaat een waterbeweging, waardoor voedseldeeltjes (algen, eencelligen) naar het kauwapparaat worden gebracht. Raderdiertjes staan zelf op de menukaart van vissenlarven en jonge vissen.

Boven links: raderdiertje furcularia forficula met draaiende zweepstaar
Boven rechts: raderdiertje noteus quadricornis met prachtig schild.

In de bovenlaag van het water zagen we enkele groenwieren, zoals *pantserwier*. Pantserwieren zijn eencellige wieren met twee ongelijke complexe zweepharen waarmee ze zich voortbewegen en ze hebben een pantser (uitwendig skelet) van cellulose en kiezel. Ze kunnen allerlei vormen hebben en komen zowel in zout als zoet water voor. Voor de fotosynthese zijn bladgroenkorrels aanwezig. Sommige pantserwieren hebben geen bladgroen en eten daarom bacteriën en andere algen om in hun energiebehoefte te voorzien, zoals het zeevonkje. Samen met de kiezelwieren produceren pantserwieren de meeste zuurstof in de

lucht, en zijn ze het basisvoedsel in het waterleven. Sommige pantserwieren kunnen een soort overlevingscapsule maken, waarin ze kunnen wachten tot de omstandigheden goed zijn om verder te leven en voort te planten. Ze zakken naar de bodem en wachten betere tijden af.

Pantserwier met bladgroenkorrels

ALGEN

We zagen ook algen; dat zijn microscopisch kleine plantjes, die aan de basis staan van de voedselketens in alle wateren. Watervlooien zijn er dol op. Net als planten nemen ze CO₂ op en met behulp van licht maken ze nieuw celmateriaal (fotosynthese). De groei wordt vooral bepaald door de hoeveelheid stikstof en fosfaat die aanwezig is. Bij een tekort aan deze stoffen sterft de alg. In het Looierven vonden we de Trachelomonas.

Trachelomonas, is een alg dat zich voortbeweegt door middel van een zweefhaar. Het heeft een star, bolvormig omhulsel van mineralen en slijm. Op het omhulsel zijn stekels of andere "versieringen" aanwezig, deze zijn een handig hulpmiddel voor de determinatie van de verschillende soorten.

Trachelomonas

Het omhulsel van deze algensoort kan kleurloos, oranje, bruin of zwart zijn. Dit is afhankelijk van de minerale samenstelling, die hoofdzakelijk bestaat uit ijzer en mangaanverbindingen. Binnen het omhulsel bevinden zich de fel groen gekleurde bladgroenkorrels. Trachelomonas is te vinden in zout en zoet water en vaak zijn ze in overvloed aanwezig in rustige binnenwateren, zoals vijvers, vennen en sloten. Het wateroppervlak kleurt dan groen.

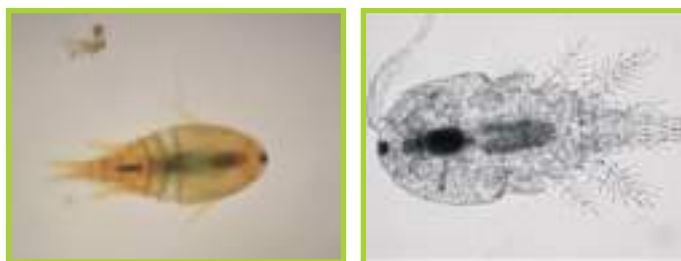
We hadden nog het geluk om te zien hoe een eencellige, een Trachelomonas aan het omsluiten was en daarna ging opeten. Onderstaande foto's laten dat heel mooi zien.

Afbeeldingen boven : Het eencellig organisme omsluit trachelomonas.

EENOOGKREEFTEN

De kers op de taart voor ons was, toen er ook nog een kreeftachtige voor de lens zwom, een eenoogkreeft! Deze hebben één oog vooraan, midden op de kop, waaraan ze de naam te danken hebben. Het zijn roeipootkreeftjes, er zijn verschillende soorten. De kleur verschilt per soort en kan zwart, bruin, wit of kleurloos zijn. Ze leven wereldwijd in zoete en zoute wateren, voornamelijk in stilstaand en langzaam stromend water. Ze zijn een indicator voor een gezond waterleven. Het voedsel voor de eenoogkreeft, algen en bacteriën en alles wat klein is en in het water zweeft, wordt ook opgegeten. Zelf worden ze door de meeste zoetwatervissen gegeten, maar ook door veel waterinsecten. Eenooogkreeftjes bewegen zich op een bijzondere manier voort, namelijk op een schokkerige tot huppende manier van zwemmen. Vaak hangen ze enige tijd aan oppervlakken van planten en stenen.

Boven links: eenoogkreeft; Boven rechts: eenoogkreeft 400x vergroot

Zoals je ziet, is er veel te zien in een glas halfvol met vennenwater. Als je maar diep genoeg kijkt zie je leven, in allerlei vormen en maten. We zagen ook plantaardige structuren met bladgroenkorrels erin. Wat het is? Geen idee, maar het is gewoon mooi, zoals onderstaande foto laat zien. De natuur heeft zich weer van zijn mooie kant laten zien, daarbij loopt het water je toch in de mond.....

Beleef de natuur

De Groentjes

TEKST EN FOTO'S:
MYRIAM VAN BREEVOORT

Programma tweede helft 2022

Groentjesleden ontvangen extra informatie in de week voorafgaand aan elke activiteit. Meedoen? Dan graag aanmelden per e-mail: groentjes@ivn-maasenniers.nl

VRIJDAG EN ZATERDAG
2 EN 3 SEPTEMBER

**GROENTJESWEEKEND
THEMA "WATER"**

VAN VRIJDAG 15:00 UUR
TOT ZATERDAG 15:00 UUR.
24 UUR NATUUR
VANAF 'T LEGER

ZATERDAG 5 NOVEMBER

**NATIONALE NATUUR-
WERKDAG ONDER
BEGELEIDING VAN DE
BOSWACHTER.**

08:30 - 13:00 UUR
VERTREK VANAF 'T LEGER

ZATERDAG 15 OKTOBER

HERFSTWANDELING

14.00 UUR
START BIJ STATION MOLEN-
HOEK

VRIJDAG 9 DECEMBER

**VOLLEMAANSWANDE-
LING**

19:00 - 21:00 UUR
VERTREK VANAF 'T LEGER

Activiteiten oudere Groentjes

Ieder seizoen organiseert IVN Maas en Niers een activiteit voor en met oudere Groentjes. Na de zomervakantie staan er nog twee geweldige leuke dingen op het programma!

VOEDSELBOS

Er is een afspraak gemaakt met Wouter van Eck en Elma Burg. Wouter heeft een paar jaar geleden een saaie maïsakker omgetoverd in een paradijsje voor de natuur. Het Voedselbos bij de Horst. Wij gaan met deze twee enthousiaste natuurmensen een bezoek brengen aan het voedselbos. En dat is bijzonder! Want je mag er niet zomaar in. Maar voor ons maakt Wouter een uitzondering. Mooi hè?

Wouter weet daar alles over de planten, bomen,

Het voedselbos

struiken, vogels en andere dieren. En Elma kan ons allerlei paddenstoelen laten ontdekken en ons er veel over leren.

We gaan op zaterdagmiddag 8 oktober. Verzamelen om 14.30 uur bij 't Leger. Rond 17.30 uur zijn we terug.

STERRENWACHT

En dan is er nog in het 4e seizoen de activiteit die we in de winter plannen. De bedoeling is om naar een Sterrenwacht te gaan op een vrijdag- of zaterdagavond in november of december.

Verdere informatie hierover volgt nog.

STRUINDIPLOMA

Kinderen krijgen na de zomervakantie op de basisscholen een boekje uitgereikt. Daarin bieden allerlei clubs en verenigingen kennismakingsactiviteiten aan. Van sport tot creativiteit en natuureducatie.

Ook IVN Maas en Niers biedt al enkele jaren de Scharrelkids cursus aan. Van november tot april, telkens op de 2e woensdagmiddag van de maand.

Kinderen kunnen dan 6 middagen met onze gidsen mee de natuur in en ontvangen na afloop een mooi 'struindiploma' en mogen zich dan ook een *Groentje van Maas en Niers* noemen.

TEKST EN FOTO'S:
MYRIAM VAN BREEVOORT

Ooievaars geringd

VEN-ZELDERHEIDE, 2 JUNI 2022. De Groentjes mochten toekijken bij het ringen van drie jonge ooievaars. Eerst werden er in 't Leger ooievaar-knijperdiertjes gemaakt om aan je pet of shirt te klemmen.

Daarna gingen we met zijn allen naar het ooievaarsnest bij 't Ven om vol aandacht toe te kijken en te luisteren naar de uitleg van Leo. Hij maakte de snavels schoon, er zat erg veel aangekoekte modder in. En hij liet met twee grote veren zien hoe groot de spanwijdte van een volwassen vogel is.

We konden zien dat de jongen nog geen echte vliegveren hadden. Hun veren zijn nog een soort spoeltjes die een eind verder uit moeten groeien. De vogels werden in een grote tas gedaan; zo kon Leo ze goed wegen. De snavels en de poten werden opgemeten en daarna werd het ringetje omgedaan. Alles werd netjes genoteerd. Toen het allemaal klaar was mochten de kinderen nog even heel voorzichtig de ooievaartjes aaien. Daarna gingen ze weer veilig terug op het nest. Al gauw kwamen de oudervogels er ook weer bij. Toen de jongen beneden op de grond waren, kwamen ze al een paar keer overgevlogen. Ze waren natuurlijk bezorgd. Maar de kleine vogels deden precies wat ze moesten doen; ze hielden zich heel stil, alsof ze dood waren.

Leo vertelde ook nog dat het ooievaarsmannetje in Gennep al in 2006 geringd is en sinds 2008 op het stadhuis woont. De ring die hij heeft, is nog rond en van aluminium. Tegenwoordig worden er ovale rin-

gen van kunststof gebruikt. Helaas waren er ook dit jaar geen jonge ooievaars om te ringen op het nest van Gennep. Er waren wel eieren gelegd en die zijn ook uitgekomen. Maar deze ooievaartjes zijn allemaal vroeg doodgegaan. Zou het met het droge voorjaar te maken hebben gehad? De regenwormen kruipen dan diep in de grond en hele jonge ooievaars krijgen vooral regenwormen te eten. Gelukkig kunnen ooievaars best oud worden (wel 30 jaar!) en is het daarom niet zo'n ramp als er een of twee jaren geen jongen zijn. Ze proberen het volgend jaar gewoon opnieuw!

We hopen dus dat we in het voorjaar van 2023 weer op het plein voor het stadhuis kunnen zitten om te kijken naar het ringen van een paar mooie Gennepse ooievaartjes!

Het wonder van de libellen

TEKST EN FOTO'S:
MYRIAM VAN BREEVOORT

De afgelopen periode hebben we voor een heel aantal schoolklassen een fijne waterdiertjes-scheppen-excursie mogen verzorgen.

Twee keer zijn we met al onze spullen naar de Niers aan de Bloemenstraat gegaan, met drie boxen vol spulletjes: zoekkaarten, loepstokjes, schepnetjes enz.. Achter op het terrein van minicamping het Zwammetje mochten we met een klas naar waterdiertjes scheppen. Het is altijd een geslaagde onderneming; de kinderen vangen van alles. Van stekelbaarzen tot een gevlekte Amerikaanse rivierkreeft.

Alle plaatjes van de vondsten worden eerst op het magneetbord geplakt. Later schrijven we dit allemaal op in de logboekjes die ook bij de boxen horen. Leuk om er later nog eens in te lezen.

De andere klassen zijn naar 't Leger gekomen. Daar hebben we meer verschillende mogelijkheden om waterdiertjes te scheppen. In de vijver bij 't Leger, in de bluspoel op

het oude NATO-kamp en ook gaan we naar het grote Kempenven waar de waterlelies bloeien.

Foto: Peter Thönnissen

De libelle sluipt uit

Tijdens een van deze ochtenden zagen we iets heel mooi gebeuren: er sloop een libelle uit! Peter kon er mooie foto's van maken. Toen kreeg ik het idee om tijdens een volgende excursie iets extra's over libellen te gaan doen. Ik nam telkens een groepje van hoogstens zes kinderen mee naar het Vertelbos. Daar had ik een paar afbeeldingen van libellen en juffers opgehangen. Naar aanleiding hiervan leerden de kinderen al het verschil tussen een libelle en een juffer. Daarna gingen we in de kring zitten om te luisteren naar het verhaaltje "Het uitsluipen" dat ik schreef. Voor het verhaal had ik zes verschillende afbeeldingen aan de kinderen uitgedeeld die ze goed moesten bekijken tijdens het voorlezen. De kaartjes konden ze dan in het midden op de goede volgorde leggen.

Een klein kwartiertje later liepen ze een stukje wijzer het Vertelbos weer uit.

Myriam vertelt: over uitsluipende libellen

Libellen leggen hun eitjes in het water tussen de planten. De larven die daaruit komen, leven wel twee of drie jaar in het water. Ze hebben een sterk ontwikkelde onderlip, die masker wordt genoemd. Daarmee vangen ze kleine waterdiertjes om op te eten.

De larven vervellen 8 tot 15 keer voordat de ontwikkeling volledig is. Dan klimt de larve langs een stengel uit het water. Goed vastgeklemd begint dan de laatste gedaanteverwisseling. De borstkas zet uit en scheurt langs de rug open. De volwassen borstkas en kop komen tevoorschijn. Daarna volgen de vleugels, die dan nog heel klein zijn. Daarna de poten en het achterlijf komt het laatst tevoorschijn. Dit alles heeft wel twee uur geduurd.

Nu gaan de vleugels zich ontvouwen en hard worden. En dan kan de libelle wegvliegen. Doordat de vier vleugels onafhankelijk van elkaar kunnen bewegen kan een libelle heel goed (stunt-)vliegen. Hij kan als enige insect zelfs achteruit vliegen!

De libelle leeft als volwassen insect een paar weken of maanden. Ze kunnen in de vlucht hun prooi, bijvoorbeeld vlinders, met de poten vangen. Ze bijten dan de vleugels eraf en eten het lijfje op. Maar libellen worden zelf ook opgegeten. Kunnen jullie bedenken door wie?

Boven: Hulletje

Onder: dode libelle

Nachtzwaluwen

TEKST EN FOTO'S: MYRIAM VAN BREEVOORT

EEN BIJZONDERE AVONDWANDELING MET "OUDERE" GROENTJES

AFFERDEN, VRIJDAGAVOND 1 JULI 2022. Met toestemming van de boswachter en onder begeleiding van twee ervaren nachtzwaluwentellers van IVN Maas en Niers, gingen we op zoek naar nachtzwaluwen.

Het duurde even voordat we het speciale "prrrrrrrr-rrrrrrrrrr" in de schemering hoorden. Daarvoor spotten we al een vos, reeën, een vliegende bosuil, vlee-muizen, nachtvlindertjes, een junikever en een grote loopkever, een hoopje kleine botjes (uitgespoelde braakbal?).

Boven bij de uitkijktoren maakten we onze oren groot, door onze handen er achter te zetten. Zo kun je nog beter horen. En eindelijk....., daar hoorden we de eerste nachtzwaluwen! Wat een bijzondere avond met een mooi klein groepje. O ja, in het harde zand werden nog een paar mooie vogels getekend.

Waterweetjes

Er valt heel veel te vertellen over water, en over het belang ervan voor de mens en de natuur. In Nederland wordt heel veel aandacht besteed aan het beheer van water, zodat we voldoende water van goede kwaliteit blijven houden. Je krijgt een goede indruk over het belang van water voor alle leven op aarde op de website:

[https://www.waternet.nl/ons-water/leren-over-water/waternet-op-school/waterfanaten/weetjes/.](https://www.waternet.nl/ons-water/leren-over-water/waternet-op-school/waterfanaten/weetjes/)

Daar vind je een lange lijst met super interessante water-weetjes. Weet jij bijvoorbeeld voor hoeveel procent het menselijk lichaam uit water bestaat? En hoeveel mensen op de wereld geen schoon drinkwater hebben? Dat, en nog heel veel meer, lees je op die website.

Een van onze jonge IVN-ers met een waterdiertje

Raadstaartje

Weet jij van welk dier de staart is die op onderstaande foto is afgebeeld?

Het juiste antwoord vind je onderaan pagina 23 van deze Manie.

Van de bestuurstafel

We zijn erg blij dat na twee jaar stilstand de vereniging weer volop draait. Om alleen maar een indruk te geven wat de werkgroepen allemaal doen! Een onvolledige greep: de Maas-clean-up als onderdeel van het project 'schone rivieren', kikkers overzetten, het vogelhuisjes-project met Gennep-Zuid, de bomenroute onderhouden, kinderen begeleiden op de boomplantdag. We verzorgen een maatschappelijke stage voor het Elzendaalcollege. We knotten wilgen, schonen veel vennetjes en vijvers op, zoals het Vogelven, 3 vijvers in Heijen en het Beerninkven, waardoor sinds jaren salamanders weer terugkerden. We beheren schraallandweitjes, hangen roofvogel en vleermuizenkasten op bouwen insectenhôtels voor scholen. En nog veel meer! Echt een club van doeners om trots op te zijn!

Alle werkgroepen hebben de draad stevig opgepakt en ook de Natuur Gidsen Opleiding is opgestart. Als bestuur zijn we de afgelopen periode bezig geweest met verenigingszaken, zoals de ALV en het actualiseren van de statuten. En zoals jullie weten: de perikelen met Staatsbosbeheer over de huurovereenkomst van 't Leger. Belangrijk vinden we dat we steeds meer buitenshuis opereren in allerlei nieuwe projecten samen met de gemeenten in ons werkgebied. Het gaat dan met gemeente en boeren over klimaatadaptatie, 'tegelwippen' met het project steenbreek en het monitoren van bermbeheer.

Enkele hoogtepunten van de afgelopen maanden:

Op 20 april ontvingen we burgemeester Teunissen van Gennep voor een kennismakinggesprek op 't Leger. Gesproken is over IVN en over onze raakvlakken met de gemeente. Afsluitend maakten we een mooie wandeling langs het 'belevingspad'.

Op 4 mei was een delegatie van D66 Gennep op de brunch. Eveneens een prettig en informatief gesprek en met een wandeling als 'toetje'. We willen dit ook in de toekomst vaker doen, om partijen in de gemeenten in ons werkgebied meer te laten ervaren waarom IVN belangrijk is.

Op 19 mei hadden we een succesvolle algemene ledenvergadering. Hierin hebben de deelnemende leden decharge verleend aan het bestuur over het beleid van 2021 en is unaniem besloten om niet akkoord te gaan met de nieuwe huurvoorwaarden gesteld door Staatsbosbeheer. Na afloop was er gelegenheid om elkaar te ontmoeten met uiteraard een hapje en een drankje.

Verder hebben we IVN landelijk op 25 juni onze nieuwe statuten bekrachtigd. Dit heeft ons weer een stap dichterbij 1-IVN gebracht.

Op uitnodiging van de gemeente Gennep namen we op 12 juli deel aan een goed gesprek met boeren uit de gemeente Gennep, over de toekomstverwachtingen, kli-

maatadaptatie en hoe we kunnen samenwerken, elkaar kunnen helpen.

De komende maanden staat het volgende op de rol:

Op 10 september gaan we mee doen met de duurzaamheidsmarkt georganiseerd door de gemeente Gennep op het Ellen Hofmanplein. Biodiversiteit is ons thema. Heb je een goed idee? Of zin om mee te doen? Bel of mail de voorzitter!

In september hopen we op 't Leger de nieuwe politieke partij ELsss (Eerlijk Lokaal sociaal samen sterk) te ontvangen voor een kennismakinggesprek.

Op 30 september zetten wij onze jubilarissen in het zonnetje. Dat wordt zeker gezellig!

7 oktober is een belangrijke dag, dan gaan we om 15:00 uur de bomenroute heropenen (aan het begin van het Duitse Lijntje bij de Randweg). Komt allen! Er is veel werk verricht om deze mooie route te herstellen, met nieuwe borden, flyers en QR-codes. Aansluitend aan de wandeling wordt de jaarlijkse bijeenkomst van actieve leden gehouden; een gezellig samenzijn met BBQ. Welkom!

Op 18 oktober krijgen we de nieuwe gemeenteraad van Gennep op bezoek om te laten zien welke natuur- en maatschappelijke waarde IVN voor de gemeente Gennep en deze regio heeft.

Medio oktober gaan we in gesprek met de gemeente Bergen voor verdere samenwerking.

Meer informatie over al onze activiteiten kun je vinden op www.ivn/afdeling/maas-en-niers.nl.

Heb je vragen over deze activiteiten of wil je meepraten over bepaalde onderwerpen, laat het ons weten! Wij zijn erg benieuwd naar wat je vindt en hoe we nog beter de natuur kunnen beschermen.

Wij wensen iedereen een goede en ontspannen voortzetting van deze heerlijke zomer!

Het bestuur

PS: Momenteel wordt de landelijke IVN website opgefrist. Het is mogelijk dat hierdoor onze website, die daar een onderdeel van is, even niet te bereiken is. Het wordt vast mooi!

Op excursie naar de Bruuk

TEKST EN FOTO: MYRIAM VAN BREEVOORT

GROESBEEK, VRIJDAGMORGEN 24 JUNI 2022 | Een voorbereidende wandeling met mentoren, plantenkenners en andere IVN-ers. De volgende dag gaan de cursisten van de Natuurgidsencursus naar dit heel bijzondere gebiedje.

Een stukje natuur van slechts zo'n 100 hectare, in de buurt van Groesbeek. Onder invloed van het kalkrijke kwelwater, dat vanuit de stuwwal komt, kun je hier onder andere veel zeldzame planten zien.

Op pad met Ger Eikholt naar de Bruuk is helemaal een feestje. Hij wees ons al snel op een insect; eigenlijk op 2 insecten, op de stam van een eik. Zo bijzonder, niemand van ons had deze insecten ooit gezien. Het waren parende hoornaarvlinders. Ze zien er gevaarlijk uit, omdat ze het uiterlijk hebben aangenomen van hoornaars. Maar als je goed kijkt zie je aan de vleugels en aan de geveerde voelsprietten dat het een nachtvlinder is. Om precies te zijn, een dagactieve nachtvlinder.

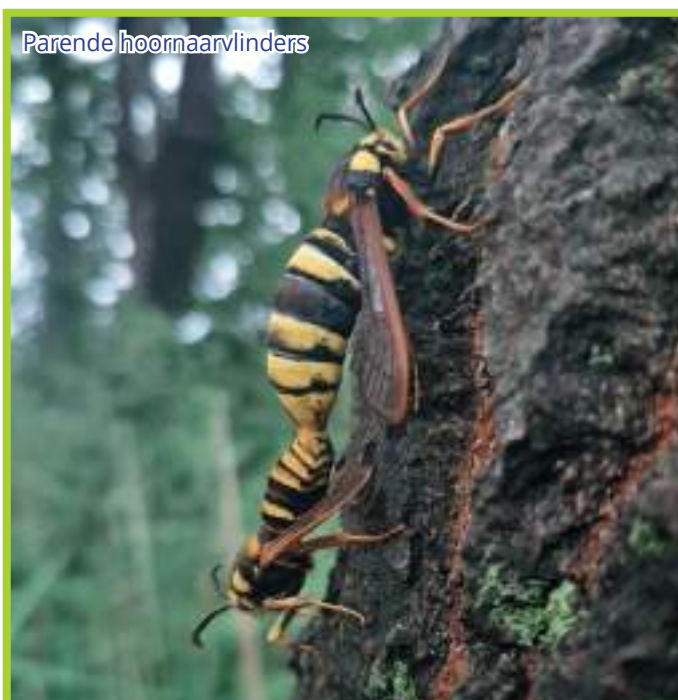
We hebben ook prachtige orchideeën in bloei gezien. Het was een fijne ochtend. Zo de moeite waard om regelmatig een rondje Bruuk te wandelen. Iedere maand zie je weer andere kleuren.

Van Ger kreeg ik een paar kopieën van tekeningen die hij in 1956 maakte in de Bruuk. Ik lijst ze in, prachtig en dan het verhaal erbij te bedenken dat Ger als jong mannetje daar op zijn buik in 't gras lag te tekenen. Wie doet dat nu nog?!?

OP STAP IN 1956

TEKST EN TEKENING: GER EIKHOLT

In 1956 had ik al ontdekt dat wat de meeste mensen onkruid of knoei noemen voor mij een stevige aantrekkingskracht had. Daar moest je lang naar kijken, tekenen en zoeken naar namen. Toen was er nog geen Obsidentify. Dat is een app die je de namen van insecten, andere dieren en planten met een paar klikken kan vooroveren.

Ik vond tekenen een intense vorm van leren kennen. Ik heb uit mijn tekenalbums hier een paar voorbeelden. Als ik ze weer bekijk, komen de vindplaatsen, de geuren en kleuren vanzelf terug.

Herinnering is een heerlijk dik boek.

Groene groet,
Ger

Wandeling Bleijenbeek - Duvelskuul

TEKST EN FOTO'S: MARTHA EN PAUL TOONEN

Van de redactie kregen wij de vraag of we misschien een stukje wilden schrijven voor de Manie over een van onze wandelingen binnen het gebied van IVN Maas en Niers. Hier geven wij graag gehoor aan. Een van onze favoriete wandelingen is een rondje vanuit de ruïne Bleijenbeek over de Duvelskuul. Graag delen wij onze ervaringen met de lezers van dit mooie blad.

Soldaatjes op jacobskruid bij begin en eind van de wandeling

Het is een mooie zondag in mei 2022 wanneer wij besluiten te gaan wandelen bij Ruïne Bleijenbeek en de Duvelskuul. Als we in de auto willen stappen om er naar toe te rijden komt buurman Frans van 83 met zijn hondje Levi de oprit op. "Gaan jullie wandelen?" is zijn vraag. "Ja" is ons antwoord. "Wil je mee?" Daar heeft hij wel zin in en zo gezegd zo gedaan. We vertrekken naar onze startlocatie, parkeren de auto bij de ruïne, waarbij het ons opvalt dat alle populieren langs de weg omgezaagd zijn. Helaas, maar wel noodzakelijk zoals we zien, want er zijn er al verschillende waar van binnenuit houtrot heeft toegeslagen. Een gevaar bij harde storm dus. Gelukkig zijn er nieuwe boompjes geplant zodat het er over en paar jaar weer wat aantrekkelijker uit zal zien.

DE WANDELING

We vertrekken met de rug naar het kasteel toe en lopen door de spiegelaaan tussen de hoge rodo-dendrons en oude douglassparren, met links en rechts van ons het golfterrein van Landgoed Bleijenbeek. We steken het pad over waar de golfers van de ene green naar de andere green kunnen met hun karretjes en kijken links van ons naar de afgestorven beuken waar de tonderzwammen hun werk doen om het dode hout om te zetten in humus voor de bosbodem. We vervolgen het pad ongeveer 100 meter en gaan dan rechtsaf het smalle paadje in. Hier kun je genieten van de heerlijke citroengeur die de douglas sparren verspreiden. Dat er ook dassen leven in dit gebied is te zien aan de putjes in het mos waar de dassen hebben gezocht naar kevers, wormen en andere bodemdierjes. Ook de aanwezigheid van reeën is hier waar te nemen. Aan de linkerkant van het paadje zien we veegsporen van een reebok. Bij de reebok bevindt zich voor en tussen de rozenstokken een geurklier. In het voorjaar en in de zomer wrijven reebokken met hun kop en gewei de geurstoffen langs de boompjes om zo hun geur af te geven en hun territorium te markeren. Dat gaat vaak met veel geweld, zodat de bast zelfs van de takken afgewreven wordt.

Bij het grote pad slaan we rechtsaf en bij de splitsing iets verderop gaan we links omhoog met de afrastering aan onze rechterkant. Bij het eerste poortje aan de rechterkant gaan we het begrazingsgebied van de Duvelskuul binnen. Bij de splitsing van paden gaan we rechtsaf omhoog door het mooie heidegebied met lavendelheide en dopheide. Links en rechts van ons zijn vennen.

RAAF

Het gebied waar we nu lopen is het leefgebied van een koppeltje raven. De raaf is de grootste vogel van de kraaiachtigen, hij is groter dan de zwarte kraai en de

RAAF, de grootste kraaiachtige

Beleef de natuur

roek. De kop-staartlengte is 65 centimeter, de spanwijdte 1,20 meter. Hij weegt gemiddeld 1250 gram. De snavel is in verhouding wat zwaarder en licht gekromd. In de vlucht is de vogel te herkennen aan het naar verhouding wat grotere kopprofiel en de breder uitwaaiierende, ruitvormige staart. Hij vliegt hoog met trage vleugelslagen en zweeft regelmatig even terwijl kraai en roek meer doelgericht ergens naartoe vliegen. Het geluid is lager dan bij kraaien en klinkt als een krassend kroa kroa. Een prachtig moment om zo'n grote zwarte vogel te kunnen waarnemen. Het paartje heeft al enkele jaren op rij succesvol jongen grootgebracht. We zijn benieuwd of dat dit jaar ook weer gebeurt.

Gaspeldoorn

over de grond. Toch nog maar eens de boeken erop nageslagen en zo kwamen we uit op "gaspeldoorn". We lopen verder richting ruïne en verwonderen ons over het vele vingerhoedskruid dat hier rechts van de weg staat in kleuren variërend van wit tot donker roze. Prachtig.

Het laatste stuk van de wandeling lopen we tussen de grens van het golfterrein door, steken de Eckelsebeek over om zo terug te keren naar ons startpunt. Je kunt natuurlijk ook nog even kijken naar de opgeknapte ruïne en het informatiebord dat er staat. Hierop zijn o.a. afbeeldingen te zien van de vleermuizen die in deze ruïne wonen. Het was een heerlijke wandeling van ongeveer 4,5 kilometer met veel mooie waarnemingen. Gebruik al je zintuigen om te genieten van de mooie natuur die ons IVN-gebied rijk is. Nog een fijne nazomer toegewenst.

Ook in de zomer wandelt heksenboter....

Mooi beestje, buurman!

We vervolgen onze mooie wandeling en gaan bij de splitsing van paden rechts naar beneden en komen uit bij een bankje. Hier besluiten we even te rusten en wat te eten en te drinken. Er vliegen nogal wat zweefvliegen en roofvliegen en Frans gaat op zijn hurken om een van deze diertjes te bestuderen. Prachtig om te zien hoe iemand zo kan genieten van de kleine dingen in de natuur.

We gaan weer verder door de poort en slaan linksaf. We genieten van de stilte en het vrolijke gekwetter van de vogels. De koekoek laat zich indringend horen maar ook het hoge geluid van een boomkruiper iets verderop is te horen. Even later zien we deze kleine vogeltjes lang de stam van een eik omhoog kruipen om vervolgens omlaag te vliegen en weer omhoog te kruipen op zoek naar voedsel. Bij de grindweg aangekomen lopen we rechtsaf omhoog richting ruïne Bleijenbeek.

GASPELDOORN

Boven aangekomen staat rechts een struik met een enkel geel bloemetje dat op brem lijkt. In december van het afgelopen jaar zagen we op de besneeuwde duinen bij Bleijenbeek een bloeiende gele struik. In eerste instantie dachten we aan de gewone brem maar toen we de plant van dichtbij bekeken en de stekelige takken zagen moesten we onze waarneming bijstellen. Zou het dan een stekelbrem zijn? Maar die zijn toch veel kleiner en kruipen vaak laag

MAAK JE TUIN KLIMAATPROOF

BRON: NATUURMONUMENTEN | FOTO'S: MARIAN VINK

Extreme droogte en wateroverlast...steeds vaker kampen we met de gevolgen van klimaatverandering. Dat moet anders. In plaats van water zo snel mogelijk afvoeren, moeten we het opvangen en vasthouden. Hoe help je de planten en dieren in je tuin te overleven in tijden van droogte? Boswachter Mathiska geeft acht tips om te voorkomen dat je tuin in een woestijn verandert. Kijk hier wat je kunt doen om de natuur te helpen.

1. VANG REGENWATER OP

Het is eigenlijk zonde om drinkwater te gebruiken voor je tuin. Planten doen het prima of zelfs beter op regenwater doordat er minder kalk in zit. En het is nog gratis ook! Als je nu aan de slag gaat, staat alles mooi klaar voor de eerstvolgende stortbui.

Vang het regenwater op in een regenton, wadi of vijvertje. Er zijn zelfs schuttingen waar je water in op kan vangen. In de koelere uurtjes haal je met een gieter het water uit de ton en verdeel je het over je dorstige planten. Een wadi is een lager stukje in je tuin waar het regenwater naartoe kan bij een flinke stortbui. Het water kan hier rustig in de grond wegzakken. Je maakt zelf een wadi door een stukje tuin af te graven. Als je de ruimte hebt kun je het water naar een schaduwrijk plekje leiden. Daar verdampt het water minder snel.

2. MAAK EEN GROEN DAK

Kijk eens goed in je tuin of je ergens een dak kunt vervangen door een groen dak. Bijvoorbeeld het dak van een schuurtje, fietsenhok, houthok of het afdak boven je afvalcontainers. Heel geschikte planten voor een groen dak zijn sedums (ook te koop als kant-en-klare matten). Zij slaan regenwater op en kunnen extreem goed tegen de hitte. Zo'n sedumdak ziet er niet alleen mooi uit. Je helpt er ook de vlinders en bijen mee. Je kunt de boel natuurlijk ook laten begroeien met klimop of een ander stel klimmers. Dat levert dan ook weer mooie nestgelegenheden op.

3. PLANT EEN BOOM

Een boom geeft schaduw en de grond eronder zal veel minder snel uitdrogen. Dat kan wel 10 graden schelen. Plant het liefst een boom van hier met een goede diepe penwortel. Denk aan een eik of esdoorn. Die halen vocht uit het diepere grondwater en dan blijft er voldoende water over voor het gras dat veel meer aan de oppervlakte wortelt. De mens maakte vroeger zelfs zonwering met leilindes. De bomen werden zo gesnoeid dat de zon niet op de boerderij scheen. Overigens zijn ook andere bomen te leiden, zoals een peer of kers. Heb je geen zin in een boom maak dan een pergola, muur of een afdak waar klimmers overheen kunnen groeien.

4. MAG HET EEN STEENTJE MINDER?

Vervang de stenen van het terras door kiezels of andere halfverharding. Het water kan dan beter wegzakken in de grond. Of maak wat ruimte tussen de stapstenen van je pad. Leg de tegels van je tuinpad zo'n 5 centimeter uit elkaar en zet er plantjes tussen. Kies voor soorten die bijen en vlinders aantrekkelijk vinden: wilde tijm, kruipend zenegroen of sedum. Staat mooi en regenwater kan ook gemakkelijker de grond in. Probeer het oppervlakte stenen in je tuin zo laag mogelijk te houden. Dat scheelt echt een stuk qua warmte.

5. RED JE GAZON

Gras heeft ondiepe wortels en is dus erg afhankelijk van een regenbui. Met al die warme en droge periodes krijgt het gras het steeds moeilijker. Misschien toch tijd om definitief afscheid te nemen van de uniforme grasmat en er wat meer variatie in aan te brengen. Planten als klaver, tijm, ooievaarsbek of madelief kunnen veel beter tegen de droogte. En ze hebben veel minder water nodig en dat scheelt weer een hoop sproeien. Wat ook helpt om minder water te verbruiken is minder maaien. Als het heel droog is, heeft het gras extra water nodig en dat is er juist niet. Wacht even met een maaibeurt tot je weet dat er een klein buitje valt.

6. STOERE PLANTEN REDDEN ZICH WEL

Sommige planten redden het gewoon niet met al die droogte. Zeker niet op plekken waar het heel zonnig is. Kies daarom voor planten die goed tegen de hitte kunnen, zoals duifkruid, rode spoorbloem, klimop en mediterrane tuinkruiden. Dit soort planten hebben een dikke, vette of viltige huid die hen beschermt tegen warmte en uitdroging. Vlak na de aanplant help je ze op weg door ze regelmatig te besproeien. Als zij met hun penwortel bij de diepere grondwaterlagen zijn, is dat niet meer nodig.

7. BEDEK DE BODEM

Zorg dat de bodem niet uitdroogt door een laag compost of maaisel op de kale grond te strooien. Spitten is niet nodig, dat droogt de bodem alleen maar uit. Je kunt er ook een bodembedekker laten groeien. Of laat wat tuinafval tussen je planten laten liggen. Knip

takjes en bladeren fijn en de wormen, pissebedden en andere opruimers doen de rest. Onkruid krijgt zo ook minder kans. Voor merels, heggemus en roodborst is zo'n strooisellaag een gedekte tafel vol lekkere insecten en spinnetjes.

8. HELP DORSTIGE DIEREN

Niet alleen de planten hebben dorst. Ook de dieren in je tuin hebben water nodig om te drinken en af te koelen. Je kunt op beschutte plekken waterschalen neerzetten. Zet ze niet in de volle zon want dan drogen ze snel weer op. Vogels badderen ook graag en dus is het fijn als er een steen is waar ze veilig op kunnen staan om te badderen. Voor egels en andere zoogdieren is het juist belangrijk dat ze goed bij het water kunnen. Zorg dus voor een lage rand waar ze gemakkelijk overheen klimmen.

L1 Radio bezoekt vernieuwde wandelroute 'Bomen en Volksgebruiken'

TEKST EN FOTO'S: RENÉ ELICH

Tijdens het interview vertelde Jos over het ontstaan van de wandelroute en de vernieuwing met de QR-codes. Dit geeft behoorlijk wat hits en reacties op de speciale website. Tijdens een wandeling langs een gedeelte van de route vertelde Jos bij een paar bomen over het volksgebruik.

John maakte duidelijk wat het belang is van het opschonen van de vennen en het verwijderen van opslag op heidegebieden. Ook het feit dat er vier soorten salamanders in een van de vennen zijn aangetroffen is redelijk uniek. Aan het eind van het bezoek kreeg Bas het (oude) boekje van de 'Bomen en Volksgebruiken' route en Manie 145 mee.

Op 4 juli was Bas van der Zwaan van L1 Radio op bezoek bij IVN Maas en Niers. Bas presenteert iedere zaterdag van 9:00 tot 10:00 uur het L1-radio-programma 'Natuur en Zo', met speciale aandacht voor het Limburgse land. Ook verzorgt hij dagelijks het programma 'Ongerwaeg' op L1 TV.

Jos Ballast had Bas uitgenodigd om de vernieuwde wandeling 'Bomen en Volksgebruiken' te bekijken. Ook John Toonen was tijdens de opnamen van de partij om het werk van de landschapsbeheerwerkgroep toe te lichten.

Bij het opgeschoonde ven

Al met al heeft de microfoon van L1 Radio een goed half uur aan verhalen opgenomen. Het verslag van dit bezoek is te vinden op de website van L1: <https://l1.nl/natuur-en-zo-zomerwandeling-bomen-en-volksgebruiken-172392/>

Mogelijk krijgt dit bezoek nog een vervolg in 'Natuur en Zo' op L1 TV.

**HIERONDER: BOOM NR. 11: MALUS SYLVESTRUS / WILDE APPEL
(OMGEWAARD TIJDENS DE STORM VAN 24 FEBRUARI 2022)**

Heropening wandelroute 'Bomen en Volksgebruiken'

TEKST EN FOTO: RENÉ ELICH

De jaarlijkse bijeenkomst voor onze actieve leden is op vrijdag 7 oktober.

Deze begint om 15.00uur met de feestelijke heropening van de 'Bomen en Volksgebruiken' wandelroute. Bij dit informatiebord aan het begin van het Duits lijntje / Randweg zal onze voorzitter Jan Wolters de opening inleiden en de genodigden toespreken. Natuurlijk zijn ook (andere) IVN'ers hiervoor uitgenodigd. De wandeling duurt tot ongeveer 16.00uur. Na afloop is er koffie, thee of drankje in 't Leger.

WEES WELKOM!

Vervolg bijeenkomst actieve leden

Na de heropening van de 'Bomen en Volksgebruiken' wandelroute is er vanaf 17.00 uur een gezellige barbecue met heerlijk en gezond eten.

WEES WELKOM!

(Actieve leden worden via de werkgroep coördinatoren uitgenodigd, zodat we weten hoeveel mensen we kunnen verwachten)

Oplossing fotoraadsel pagina 4

TEKST EN FOTO'S: RENÉ ELICH

Het juiste antwoord is: *"Een blauwe reiger heeft zich tegoed gedaan aan een goudvis"*.

In het vroege voorjaar komt hij/zij wel vaker langs. Als het een paar dagen zonnig is geweest is het water wat opgewarmd en komen de vissen uit de diepte naar boven. Dat ziet deze blauwe reiger direct, dus tijd voor een maaltijd. Blijkbaar werd hij gestoord, niet de hele goudvis is verorberd. Reigers zijn vrij schuw en hebben goede ogen, dus bij het minste of geringste zijn ze weg. Dit exemplaar kwam later terug en bleef rustig zitten voor de foto.

Wat een mooie statige vogel; maar natuurlijk wel jammer van de goudvis.

Oplossing fotoraadsel pagina 15

De staart die je op bladzijde 15 zag was van een mol.

Op de foto hiernaast zie je hem afgebeeld. Helaas was hij al overleden.

Dit molletje werd in juli gevonden op de Grensweg.

UITGAVE MANIE EN AANLEVEREN KOPIJ

De **MANIE** is een uitgave van de afdeling Maas en Niers van het IVN. Het blad is ook te bekijken op onze website www.ivn.nl/afdeling/maas-en-niers.

Daar vind je ook de actuele informatie over wandelingen, activiteiten en interessante links.

Kopij voor de volgende (herfst/winter)uitgave voor 1 november 2022 sturen naar redactie.manie@ivn-maasenniers.nl. Alle bijdragen aan de **MANIE** worden op persoonlijke titel gedaan en bevatten niet altijd de visie van redactie en/of bestuur. De redactie behoudt zich wel het recht voor stukken in te korten. Kopij met een karakter dat niet bij de IVN past (bv. commercieel of politiek) wordt niet gepubliceerd.

Wil je de digitale nieuwsbrief ontvangen met actuele berichten? Stuur een mailtje naar: secretaris@IVN-maasenniers.nl.

GEPLANDE ACTIVITEITEN

AGENDA VOOR DE KOMENDE PERIODE

Zaterdag 10 september: "Duurzaamheidsmarkt" in het vernieuwde gemeentekantoor van Gennepe.

Vrijdag 30 september: Huldiging van jubilarissen IVN Maas en Niers.

Vrijdag 7 oktober: Heropening 'Bomen en Volksgebruiken' route. Om 15:00 uur bij het informatiebord aan het begin van het Duits lijntje / Randweg.

Vrijdag 7 oktober: Bijeenkomst actieve leden vanaf 16:00 uur (zie ook: aankondiging op pagina 23 van deze Manie).

Vrijdag 18 november: Boomplantdag (zie t.z.t. onze website voor het programma)

HOUD DE NIEUWSBRIEVEN IN DE GATEN EN KIJK OP ONZE WEBSITE VOOR ACTUELE INFORMATIE OVER ACTIVITEITEN.

Cadeautip

Geef één jaar lidmaatschap van IVN Maas en Niers cadeau

Betrokken bij de natuur in jouw omgeving!

- 3x clubblad Manie
- Nieuwsbrieven
- 4x Mens en Natuur (IVN tijdschrift)
- Natuurwandelingen (gratis deelname)
- Cursussen
- Lezingen
- Deelname aan werkgroepen
- 10% korting in webwinkel IVN

ivn natuur educatie Maas en Niers

Gebruik de QR-code of ga naar <https://www.ivn.nl/afdeling/maas-en-niers/word-lid-of-donateur>
Optie: Cadeaulidmaatschap

A square QR code located in the bottom right corner of the advertisement, used for quick access to the website.